

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rvperti Abbatis Monasterii Tvitiensis, Ordinis Sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac planè clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione domini, Commentariorum,
libri VII**

Rupert <von Deutz>

Coloniam, M. D. XXVI.

Rvperti Abbatis Tvitiensis In Cantica Canticorum De Incarnatione Domini
Commentariorvm Liber Qvintvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71845](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71845)

RVPERTI ABBATIS
 TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM
 DE INCARNATIONE DOMINI
 COMMENTARIORVM
 LIBER QVINTVS.

als t dicētis.

Cur Maria
 nō elegit sibi
 uitā solitariā
 sicut Helias.
 Psal. 54
 3. Reg. 18. & 19

1. Corin. 13

supra. c. 4

Ecc. 24.
 Luc. 10.
 Ego dormio,
 & cor meum
 uigilat
 Psal. 45.

Sōnus Iacob.

BEATA MARIA VOCEM SPONSI
 iam dudū audierunt, non solum amici uerū etiam adole-
 centulæ q̄ plurimæ, pulchritudinem tuam laudantis &
 dicentis, quia tota pulchra es: & adhuc t̄ adijcientis, absq̄
 eo quod intrinsecus latet: Quid est illud quod intrinsecus
 latet, nisi optimus intentionis siue conscientie thesaurus?
 Hoc em̄ ferē omnes nos latet, dum legimus, quia tu reli-
 gionis & fidei magistra cum beatis apostolis conuersata
 es, cū hominibus & ferē inter turbas uisa es. Cur non po-
 tius in abscondito te continuisti? Cur non cōfirmasti tibi
 secretum contemplationis? Cur unquam aliquis motus
 lium uisus est magis te assumpsisse pennas sicut columbe

ut uolaret & requiesceret: ut elongaret fugiens, & maneret in solitudine? Hoc em̄ multife-
 cerunt, non solus Helias siue Helizæus, uerū etiam quā pulueres filij prophetarū. Quid
 igitur? Quam ob causam non & tu similiter siue amplius eo modo præciosam abscondisti
 hominibus pulchritudinis tuæ margaritam? Querimus hoc & est scitu dignum, & ecce
 iam inuenimus & uidemus, non quidem omnino sicut est, sed quasi per speculum. Nā spe-
 culi uice ad causam istam considerandam habemus maxime hunc scripturæ locum, hæc
 pulcherrima dicta Canticorum, quæ sic incipiunt:

Ego dormio, & cor meum uigilat. **V**ox dilecti mei pulsantis: **A**peri mibi foror
 mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est ro-
 re, & cincinni mei guttis nocturnum. **E**xpoliaui me tunica mea, quomodo in duar' uo-
 la: **L**au pedes meos, quomodo inquinabo illos? **D**ilectus meus misit manum su-
 am per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. **S**urrexi, ut aperirem
 dilecto meo. **M**anūs mea distillauerunt myrrhā primam, & digiti mei pleni myr-
 rha probatissima. **P**essulum ostij mei aperui dilecto meo: **A**t ille declinauerat at-
 que transierat. **A**nima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. **Q**uesiui illum et
 non inueni. **V**ocaui & non respondit mibi. **I**nuenierunt me custodes qui circue-
 runt ciuitatē. **P**ercusserunt me & vulnerauerunt me, tulerunt mibi palliū meum cu-
 stodes myrorum. **A**diuro uos filie Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, ut
 annūtiētis ei, quia amore languet. **E**cce hic o Maria beatissima, ecce hic nobis quæ
 si per speculum in ænigmate subluceat uita tua, uita inclyta, quæ (ut dicere uel canere iam
 consueuimus) cunctas illustrat ecclesias. **T**otus fere huius capituli sensus ad illud pertinet,

quod in te latet & supra nos est; quemadmodū supra dicebat dilectus, oculi tui columbaræ
 absq̄ eo quod intrinsecus latet: sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ absq̄ eo quod in-
 trinsecus latet. **A**dmoueamus igitur hoc speculū, & diligenter oculis cordis exinde con-
 tem plemur, ut saltem aliqua ex parte cognoscamus sanctissimam conuersationem tuam.

Ego dormio & cor meum uigilat. **Q**uid hoc est aliud, nisi illud ipsum, quod alibi di-
 cit habitatrix pectoris tui sapientia dei, in omnibus requiem quæsiui: **E**t quid hæc sunt, ego
 dormio, & in omnibus requiem quæsiui: nisi optimam partem elegi, relictis cunctis sollici-
 tudibus uel in curis seculi? **E**t quidē multæ filia siue multæ aiæ taliter dormierūt, uel dor-
 mire cupierunt: sed tu dormitōis huius totū obtines magisteriū, & uigiliarū cordis totū te-
 nes principatū. **Q**uid aliud nobis in Psal. loquit idē dilectus dicēs, uacate & uidete quoniā
 ego sum deus? **H**oc nāq̄ idē est, ac si diceret, uos dormite, & cor uestrū uigilet. **I**ntelligim⁹
 igit quid dicas, ego dormio, & cor meū uigilat, scilicet quia talē nobis ut sequamur uita tuā
 esse insinuas, qualis in patre tuo Iacob quasi per umbrā significata est, qui & ipse quādo dor-
 m iuit, tūc

miuit, tunc cor eius uigilauit, sicut scriptum est. Cumq; uenisset ad quendam locum & uellet in eo
 requiescere, tulit de lapidibus qui iacebant, & supponens capiti suo, dormiuit in eodem loco
 Viditq; in somnis scalam stantem super terram, & cacumen eius tangens caelum: angelos quoq;
 dei ascendentes & descendentes per eam, & dominum innixum scale, &c. Multaq; quoq; (sicut
 iam dictum est) animarum fuit & est, non solum secundum illam similitudinem ocio sancto dormire, id
 est, a terrenis curis uacare, & in caelestibus per contemplationem corde uigilaretur, etiam eodem
 modo, quo & Iacob tunc dormiuit, secundum corpus dormire, & secundum animam per somnium caelestia ui
 dere, iuxta illud: Senes uestri somnia somniabunt, & iuuenes uestri uisiones uidebunt. ¶ Sed
 tu, o caelum dei, unica sedes domini, in utroque uigilantiae modo, cum sanctis mortalibus siue terrenis ho
 minibus longe eminentior extitisti: longe studiosior ad contemplandum eum, in quo desiderant
 angeli prospicere atq; aptior fuisti. Quid ergo tu cum hominibus quauis sanctis? Quid tu lo
 qui uel conuersari cum mortalibus quauis apostolis? Cur non potius tanquam turtur castissima,
 turtur solitaria solitudinem expetisti remotior quam Iohannes Baptista, secretior quam Helias, ut so
 li te scirent, tibi quoque familiarerentur angeli sancti, non ad horam sicut angelus Helias semel & ite
 rumpauit, neque ad tempus, sicut eundem corui pauerunt ministri, sed iugiter, donec tuis completis
 diebus, ad transferendam te in caelum aetherum non unus tantum currus igneus, sed totus cum
 rege suo filio tuo ueniret atq; occurreret angelorum exercitus? Haec nobis quasi punctanti
 bus respondens dicis. **L** Gloria dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica
 mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni
 mei guttis noctium. ¶ Hoc est dicere, Dilectus meus foris est, quasi sub diuo est, testum
 non habet, domum non habet. Vulpes (inquit) foueas habent, & uolucres caeli nidos, filius autem
 hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Quid est? Nunquid domum uel suam habet? Immo
 reliquit (ait) domum meam, diuisi haereditatem meam, facta est mihi habitatio mea quasi spelunca
 Hyemae. Domum ergo iam non habens suam, & nondum adeptus aliam, id est, a Iudaeis iam repul
 sus, & gentibus nondum cognitus, quodammodo stans foris & pulsans, rogat intus suscipi, &
 haec uox dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata
 mea. ¶ Soror mea per fidem, amica mea per spem, columba mea per charitatem, immaculata mea
 per omnimodam mentis & corporis incorruptionem: quod in matre qua concepit & peperit,
 ualde laudabile est. Aperi mihi, scilicet os tuum, loquere prout ad confirmandum pertinet eu
 gelium, & in hoc optate tibi quietis patere suspendium, ut gratum singulari pudicitiae tuae
 propter me rumpas silentium. ¶ Quam ob causam? Videlicet quia caput meum plenum est ro
 re, & cincinnati mei guttis noctium. Extraneus factus sum quippe fratribus meis, & peregrinus
 filius matris meae, & sicut eius qui foris est, & testum non habet, caput plenum est rore, & cin
 cinni siue supremi capilli pleni sunt guttis noctium: ita obprobria exprobrantium ceciderunt
 super me, & ab ipsis sacrae sensibus prauis inficiuntur scripturae, quae omnes ita mihi, scilicet
 cet uerbo dei, sicut cincinnati inhaerent capiti. Sicut me extra portas suas, ut crucifigerent, eie
 cerunt: ita de cordibus suis longe fecerunt, odientes & me & patrem meum: & sicut illa nocte
 sua faciem meam conspuerunt, ita pertinaciter blasphemias in caput meum iactitant, & cincin
 nos meos commaculant, similes ipsi rori cadenti siue caducis guttis noctium, quia de gratia dei
 ceciderunt: dum me deum dei filium esse blasphemantes negant, & scripturas, quae testimoni
 um perhibent de me, sensu contrario conturbant. Aperi igitur cum alijs testibus meis os tuum,
 & facito, ut in quibuscumque locum habeam, ubi reclinem caput meum. ¶ Vbi & quando ista uox dile
 cti pulsantis? Intus et in interiori homine, ubi uobis quoque amicis dilectus idem solitus est lo
 qui, sicut et de quodam uestro scriptura dicit. Dixit autem spiritus Philippo. Accede et adiunge te
 ad curam istam. Si enim spiritus dilecti habitat in uobis, et intus loquitur uobis, non necesse habet
 tis doceri quid de me ipsa dixerim, uox dilecti mei pulsantis. ¶ Si quaeritur quando, nimis
 postquam ascendit in caelum, dum hic quoque sexus tenderet ad eum, sicut legitur in actibus aposto
 lorum: Hi omnes erant perseverantes unanimes cum mulieribus et Maria matre Iesu et fratribus
 eius. Sicut uiri, ita et foeminae iam communiter uiuere incipiebant, non solum Iudaeorum, uerum etiam
 Graecorum cum dato spiritu sancto praedicaretur euangelium. Hinc est illud: In diebus autem illis cres
 cente numero discipulorum, factus est murmur Graecorum aduersus Hebraeos, eo quod despice
 rentur in ministerio quotidiano uiduae eorum. Propter huiusmodi maxime fiebat uox dilecti pul
 santis

Gene. 28

Iohel. 2
 Contemplatio
 Mariae cunctis
 excellentior

3. Reg. 19

Dilectus for
 ris stans &
 pulsans.
 Matth. 8
 Hierem. 12.

Soror mea
 & caetera.

Caput meum
 plenum est rore.
 Psal. 68.

Ibidem.

Vbi uox pul
 santis.

Actu. 8.

Quoniam foeminae quoque
 coeuser uiuere
 coeperunt.
 Actu. 17.

Actu. 6.

NSI
 dolef
 tis &
 abscq;
 lecu
 rus:
 reli
 rafa
 n po
 ubi
 ortu
 mbe
 uli fe
 Quid
 diti
 ecce
 aspe
 hec
 oror
 tro
 ar il
 um su
 irem
 myp
 arar
 m et
 cue
 m cu
 m, ut
 qua
 iam
 inet,
 abaz
 d in
 com
 uam.
 ibi di
 t ego
 sollici
 dor
 ute
 onia
 jim
 a tua
 dor
 it, tu

santis & dicētis. Aperi mihi soror mea, uidelicet ne uel infirmiori sexui deesset salutaris doctrina, ministeriūq; & norma uitæ, uel morū disciplina. Ego autē in quā. L. Expoliam me tunica mea, quomodo induar illa. Laui pedes meos, quō inquinabo illos. Idā dū quippe dilecte mi uitā pfecte solitariā cōcupiui, in qua sic uiuitur ac si qs tunica uel omni ueste nudus quiescat sibi in secreto lectuli lotis pedibus, & expers totius pulueris. Quō rursus implicabor curis, quæ nō defunt platis in cōuersatione cōmuni: Quis uita cōmuniter uiuentiū propriūq; nihil habentiū religiosa sit uel esse possit: Hæc nāq; uita sine uictu uel ministerio quotidiano nō potest deduci, & nō nihil habet pulueris, imō & nimis sæpe puluerulēta est, & in primis murmuriosa, sicut initio iam audistis o amici, quia factus est murmur Græcorū aduersus Hebræos, eo q; despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ eorū. Nec mirū quod in sexu isto, sexu fragili, cōfugiente ad nos de luto seculi, subest aliquid pulueris hmōi: cū & in uestro, scilicet sexu uirili nōnulla reprehensibilia sint, & multa pristinæ cōuersationis uestigia supersint. ¶ Ego autē dilecto meo pulsanti loquor, etiq; nota replico, quia singularis ego præ oibus exui me tunica mea, mente & actu uel habitu reliqui omnia, & ita laui pedes meos, conscientia siue intentionē meā emundante spū sancto, ut iā dicti pulueris nihil omnino residuū sit. Quomodo nūc induar tunica, ut cū mea reliquerim omnia, curē aliena, pro alijs sollicita & eaq; quæ quotidie ueniūt uiduag, uel quæ uenturæ sunt uirginū, mater familias effecta: Quomodo inquinabo quos laui pedes meos, id est, ad aliqua terrena inclinabo oculos uel cæteros, quos oēs tibi soli dilecte mi, dedicauit sensus, uel cogitatus meos: Nā et si custodia tua semp mecum est, uera tamen humilitas semper sollicita est, & mea potissimū anima, quæ amore tuo singulariter plena est, pro pulvere æstimat pro sordibus reputat, quicquid unq; præter te per aliquā necessitatē dicit uel cogitat, quis licitū sit, quis non ocio sum, imō & aliquatenus utile uideri possit. Hæc uel his similia dicenti & uigilanti corde dormire uolenti mihi qd obuenit. L. Dilectus meus misit manū suā per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. Quomodo o dilecte mi sit dilectus tuus manū suā per foramen: Quæ est illa manus: Quod est illud foramen: Quis ille tactus: Quis ille tremor: Quomō intremuit uenter tuus: Aut qd uenter tuus: Mirantes ista quærimus, quia taliū inexperti sumus. Dicit quidā ueterū amicorū, Et misit dñs manū suā, & tetigit os meū, & dixit ad me, Ecce dedi uerba mea in ore tuo, ecce cōstituit hodie sup gentes & regna. Itē alius dicit: Ego sedebā in domo mea, & senes Iuda sedebant corā me, & cecidit sup me ibi manus dñi dei. Et emissā similitudo manus apprehēdit me: cin cinno capitis mei. ¶ Nostra ætate referebat quādā adolescentulæ familiaribus suis, qbus propter cōpētā beniuolentiā secreta sua cōmittere nō dubitabat, nocte quadā similitudinē manus à capite lectuli fuisse immisā sup pectus suū pene uigilantis, imō nullatenus dormientis, nō nihil tamen de excessu tenuiter patientis. Erat autē tactus suauissimus quasi dexteræ manus. Et apprehēdens illā suis utrisq; manibus demulcebat signaculo crucis, post illas signaculi sancti delicias, qbus manū demulcebat, brachiū q; contingere, ipsamq; personā, cuius manū tenebat, assequi conaretur, uelociter ueluti increpitus mouit & excussit se manus illa, oleo suauior, penna uolucris agilior, motuq; suo dedit intelligi, q ipse cuius erat manus, nollet se apprehēdi. ¶ Memorabat etiā eadē adolescentula, scilicet anima nuptiis istis dedita, canticisq; nuptialibus intenta: quoniā dilectus, in uisu noctis conspicuus, manū suā miro modo pectori eius quasi p foramen iniecit & cor eius intrinsecus apprehēdit, tenuitq; aliquā diu suauissime stringens, & gaudebat ineffabili gaudio cor illud in ira manū illam subsiliens atq; tripudians. ¶ Porro de tremore illo, tremore sancto & diuino, tale expimentū sibi euenisse fideli narratione referebat. Aspiciebat p uisum in quadā ecclesia saluatoris imaginē cruci cōfixā in loco sublimi, scilicet ubi de more cōsistebat, orantibus siue adorantibus propofita populis. Cūq; in eā intenderet, uiuens imago uisa est uultu quasi regio, radiantibus oculis, aspectuq; prorsus reuerendo: manūq; suam dexteram de patibulo adducere, signaculum crucis super aspicientem edere magnifica expressione dilectus ille dignatus est. Non uana uisio, imō magnæ uirtutis sensum uidentiter tulit continuo. Deniq; sicut tremit folium arboris, ubi uentus uehemens illud concusserit: ita cum repente in hoc uisa

Maria præ ceteris contempta.

Hiere. 17.

Ezech. 8.

Misit manus suā p foramen

Sanctus & dulcis tremor

hoc uisu euigilasset, in lectulo aliquandiu tremuit, uerū tamen tremore dulci, tremore blando, nimumq; suauis. Et antequā euigilaret, in ipso uisu iam dicti uirtus signaculi uidentem sursum rapuit, uelocius atq; facilius q̄ dici possit manibus expansis ad manus illius confixas cruci, ita ut os quoq; ori totumq; corp⁹ ad motum uideretur eius corpori, & ubi somno erupit, aliquandiu (sicut iam dictum est) tremore illo diuino multū delectabiliter uigilans tremuit. Hæc pro experimento manus uel tactus atq; tremoris diuini paucis dicta sint. Verum cum de tua persona agitur, ð dilecta dilecti singularis, qualia uel quanta sunt ista, ut ea quæ circa te fecisse credenda est manus domini, possint aliquatenus ex istorum similitudine colligi? Magna sunt ista, nostrosq; longe cogitatus excedunt, te potius audiamus, cætera tam sancta, tamq; mystica narrantem, tam longe supra literam spiritum uitæ in sensu habentem. Surrexi, ut aperirem dilecto meo. Manus mee stillauerunt myrrham optimam, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Surrexi inquam, Quomodo enim diutius dormire aut post hac obdormiscere potuissem? Quomodo tunica idui fastidiosum aut puluerem pati in pedibus mihi esset pigrum; ubi post uocem dilecti mei pulsantis, manus quoq; accessit, & tactu suo illum ineffabilem uentri meo timorem incussit? Surrexi igitur, ut aperirem dilecto meo, operam dedi ut cum apostolis Christi, utiq; dilecti mei, discitis & factis proficerem currenti euangelio. Nam hoc est quod dico, Manus meæ stillauerunt myrrham primam, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Oportebat namq; ut maxime relictis credentium atq; apostolicam uitam imitantium uiduis manifestum darem exemplum omnis mortificationis uitiorum, normamq; in propatulo sacrarem mox uentris nouumq; & eatenus inauditum exemplum eo suscepturis sanctæ uirginitatis propositum. Hæc myrrha utiq; probatissima, id est, præciosissima est. Cæterum carnem mortificare, non propter deum, neq; propter ædificationem uidentium, sed propter gloriā propriam capiendam ex ore laudantium, hoc quidem est manibus stillare myrrham, sed non probatam, immò nec ibi sunt digiti, qui dicantur myrrha pleni, quia nō est in tali opere uirtus discretionis, quæ per digitorum distinctionem solet intelligi. Pessulum ostij mei aperui dilecto meo. Pessulum (inquam) ostij mei, id est, clausuram oris mei. Quid namq; per pessulum, nisi silentij signatur firmamentum. Pessulum ergo ostij dilecto meo aperitur, cum indictum ori silentium propter Christum resoluitur, ut audientes ædificentur. Et q̄ pulcher, q̄ rationabilis & disciplinatus ordo loquendi. Prius myrrha stillat de manibus, & digiti myrrha probatissima pleni monstrantur, ac deinde pessulus ostij dilecto aperitur, id est, prius uita laudabilis in exemplum præparatur, & deinde doctrina fidē quærens audientiū palam profertur. Hinc de ipso dilecto scriptum est, quia cepit facere & docere. Non dictum est prius docere, & deinde facere; sed prius facere, & deinde docere. Et ille declinauerat atq; transierat. Ego (inquit) pessulū ostij mei dilecto meo aperui, & ille declinauerat atq; transierat, id est, ego os meum aperui in doctrina, ut audientibus facerem notitiam dilecti: sed ille iam nobiscum non erat, iam cælo receptus, huc redire ulterius non habebat. Ergo ne ð dilecta tu istud nesciebas? Nonne prius quàm modo iam dicto pessulum ostij tui aperuisses, uideras, q̄ in cælum ascendisset; & sciebas q̄ ultra ad cœmanendū mortalibus rediturus non esset? Sciebam (ait) & bene sciebam. Sed quid? Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quando uel ubi locutus est? Nimirū, quando uel ubi ego pessulum ostij mei dilecto aperui, loquendo scilicet pro utilitate audientium ea quæ sunt dilecti, tunc & ibi dilectus est locutus. Non enim ego eram quæ loquebar, sed ipse loquebatur in me. Si enim quilibet uestrum amicorum dicit, & uerum dicit, an experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christi, non dubium, quin & in me dilectus idem locutus sit, quotiens ei pessulum ostij mei aperui, quotiens linguam moui, et uerbo dei (quod ipse est) uocem meam accommodaui. Ut ergo dilectus locutus est, anima mea liquefacta est. Flebam quippe, et præ singultibus uehementer erumpentibus non poteram uerba nisi concussa, uel uoces uisi intercisas, euoluere. Nunquid enim poterā absq; fletu de illo uerba facere? Verum fletus ipse consolatio mihi erat, delectatio quædam mihi erat: sicut et cuiq; uestrum lachrymæ suæ dulces sunt, fluentes in eiusdem recordatione dilecti, iuxta illud: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Quantò magis mihi

Myrrha non probata qd sit

Pessulū ostij oris est silentij

Oportet prius facere, postea docere.

Actu. 1.

Matth. 70.

2. Cor. 13. Anima mea liquefacta.

Fletus dulcis.

Psal. 41.

dum diceretur mihi quotidie, Vbi est deus tuus filius tuus: siue dū dicerem ego, me dicitur
 sit in hoc exilio deus meus, filius meus, de me taliter incarnatus ul' natus, propter me & me
 uidente taliter agonizatus, talia passus: Quale mihi erat, cōmemorare siue narrare uerba e
 ius, uerba morientis siue continuo morituri dilecti, maxime cōmendantis præceptū charit
 tatis, mandatū dilectionis, ab illa cœna sacrosancta, quando tradebatur, usq; ad hæc uerba
 nouissima, mulier ecce filius tuus, ad discipulum autem, ecce mater tua: ¶ Ibi ignis, ibi glar
 dius: ignis amoris, gladius doloris: et anima mea uictima erat holocausti. Hanc em̄ & ignis
 incendit, & gladius pertransiuit. Vnde sicut ad ept sacrificij liquefcit ab igne, & sicut fuit
 sanguis de gladij uulnere: sic anima mea liquefacta est, non ibi semel tantum ubi morieba
 tur ipse, uerū etiam quotiens me aperiente pessulū ostij mei locutus est in me. Totiens q̄
 pe sensi profundo corde, uulnerata mēte, istud quod nūc dico, quia declinauerat atq; trā
 erat, ipsa commemoratione hoꝝ sensum mihi renouante, ut magis ac magis sentirem eum
 hic iam non esse uisibiliter nō comparere. L. Quæsiui illum, ⁊ non inueni: uocaui ⁊ non
 respondit mihi. ¶ Quæsiui, scilicet iugiter meditando: uocaui, semper orando: sed sic que
 rens non inueni, sic uocanti non respondit mihi. Dulce lumen, & delectabile est oculis ui
 dere solem: sed mihi dulce sentiebam uidere carnem meam in ipso uiuentem: delectabile
 habebam, quem generam, uidere facie ad faciem, ad dexteram patris super omnia fulgē
 tem. Non sic statim inueni, non q̄ cito uolui, super hoc respondit mihi. L. Inuenerūt me
 custodes qui circūeunt ciuitatem. Percusserunt me, ⁊ uulnerauerunt me, tulerūt
 mihi pallium ⁊ eum custodes murorum. ¶ Qui sunt uel erant illi uigiles, illi custodes
 murorum qui circūeunt ciuitatem? Nimirum amici & primi amicorum nostrorum, qui di
 cunt in libro suo, libro actuum apostolorum. Non æquum est nos derelinquere uerbum
 dei & ministrare mensis. Consyderate ergo fratres uiros ex uobis boni testimonij septem,
 plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus: Nos uero orationi,
 ministerio uerbi instantes erimus. Isti erant uigiles, & hoc illis erat uigilare, & ciuitatem cir
 cuire, & muros custodire, scilicet orationi & ministerio uerbi iugiter instare, iuxta illud p
 pheticum. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte non ta
 cebunt laudare nomen domini. Qui reminiscimini dñi ne taceatis & ne deis silentium ei,
 donec stabiliat & donec ponat Hierusalem laudē in terra, illam Hierusalem nimirum, de
 qua & in Psalmo dictum est: Hierusalem quæ ædificatur ut ciuitas. Hoc ita uigiles illi fa
 ciebant, ut omni die in templo & circa domos non cessarent docentes & euāgelizantes le
 sum Christum. Isti inuenerunt, querebant em̄ me. ¶ Quomodo querebant, & quomō in
 uenerunt me? Querebant me utiq; omnes pia sollicitudine, & ille p̄cipue, cui à dilecto fu
 erā cōmissa, dicente, ecce mater tua, & recepit me in sua. Querebant isti multū sperantes
 de me, qđ inesset mihi aliquid dignū sua inquisitione: quippe qui nouerant, qđ in me uel de
 me fuisset factū, qualis mater qualem genuissem filiū. Non nihil in me superesse arbitrabā
 tur de thesauris altissimi, quos superueniens in me spūs sanctus thesaurizauit in conceptio
 ne tanti filij. Verū quippe hoc erat, quia filius quidem de utero meo per natiuitatē carnis,
 tanq̄ sponsus de thalamo suo processit: sed nihilominus tota plenitudo gratiæ, quā accepe
 ram, extunc, & usq; in seculum in corde & in sensibus meis perseuerauit ac perseuerabit.
 Querebant igitur & inuenerunt me plenā esse gemitibus inenarrabilibus, Et hoc uide
 lis ut sic inuenirent me? Nimirū ex aliqua sui et similitudine. Nam q̄ gembā, similiter &
 ipsi gembant, eandēq; in gemitibus nostris habebamus causam, taliter ab ipso dilecto uer
 raciter prænunciatā. Filioli, adhuc modicū uobiscū sum. Queretis me, & sicut dixi uobis,
 quo ego uado, uos nō potestis uenire, & uobis dico modo. Hæc nobis erat cōmunis causa
 gemituū atq; fletuū, q̄ quo ipse abierat, non nos poteramus ire. Non quidē reliquerat nos
 orphanos, quia reliquerat nos cū sua promissione & suæ promissionis spe, secundū uerba
 hæc: & si abiero & p̄parauero uobis locū, iteq; uenio & accipiā uos ad memetipsum, ubi
 sum ego, & uos sitis: uerū tamen interim, dū differabamur, sic erat nobis, quem admodū ip
 se alibi dixit. Nunquid possunt filij sponsi ieiunare, q̄ diu cū illis est sponsus? Venient autē
 dies, quando auferetur sponsus ab eis, & tunc ieiunabūt. Quæ si filij sponsi erat ieiunandū,
 quantō magis mihi matri eiusdē sponsi ieiunandum erat & flendum? In hoc ipso inuenerūt
 me, nec

Iohan. 13

Iohā. 19
 Mariæ ignis
 & gladius.

Custodes mu
 rorum apos
 toli sunt.
 Actū. 6.

Esa. 62.

Psal. 121.

Iohan. 19

Iohan. 13

Iohan. 14.

Matt. 9.

me, nec enim quid animi gererem posset illos latere. Quid deinde? **L** Percusserunt me & vulnerauerunt me. Quomodo, uel quibus armis percusserunt me? Conferendo & colloquendo, & gemitus suos nimis ultroneos, imò & nimis uiolentos, in medium iaciendo, percusserunt me: quos uidelicet gemitus & fletus suos, & si uellent, retinere non poterant & iccirco solutis habenis lachrymas suas currere dimittebant, quantum ipsarum lachrymarum uolebant. Tunc unusquisque portionem suam afferebat in medium, memores uerborum patris sui, filij mei, sponsi iam dicti, dilecti nostri, uerborum nouissimorum patris eiusmodi, quae moriens & quasi ultimam trahens spiritum dixit, memores quale testamentum scripserit eisdem filiis suis, qualem haereditatem dimisisset eis, & de ipsorum haereditate pace & concordia moriens quae pie sollicitus testator ipse fuisset, & quomodo cum dilexisset suos qui erant in mundo in fine dilexit eos. Haec erant iacula ipsorum, & istis percusserunt me, & uulnerauerunt me, percussi ipsi & uulnerati, a me uicissim sagittis acutis, quae erant sagittae loquentis in me dilecti, quae admodum Psalmista dicit: Sagittae potentis acutae cum carbonibus desolatorum, atque ita mutuis percussionebus mutuisque uulneribus percutebamur inuicem & percutebamur, uulnerabamur & uulnerabamur, percussionebus suauissimis, uulneribus dulcissimis: qualia qui expertus non est, profecto sanitatem cordis non habet. ¶ Inter ista tulerunt mihi pallium meum illi custodes murosum, ita uidelicet, ut totum quod erat in me secretum, facerem, quantum opus erat, illis manifestum. Nam eatenus omnia quae erant de illo dilecto uerba conseruaueram conferens in corde meo, & ita contegens quasi sub pallio tunc aut depromptum in apertum, uidelicet necessaria multumque profutura praedicatione uel etiam conscribendo dilecti euangelio. His aliisque modis defessa & omnino huic mundo praemortua, conuerto me ad filias sororesque nostras, euangelij nostri uiduas, siue qualescunque sexus nostri personas mihi creditas, & aio ad eas. **A**diuro uos filiae Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, ut annuncietis ei, quia amore languet. **I**o filiae Hierusalem, quae uere estis filiae Abraham, semen Iuda, filiae quoque David secundum fidem, credendo in eum, qui cum esset filius dei secundum diuinitatem, & rex supernae Hierusalem: factus est filius meus siue filius hominis ex semine David secundum carnem, adiuro uos, uidelicet per hoc ipsum unde estis filiae Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, si ante me, ut saepe fit, discipulae aut magistras, exiutes de corpore, ueneritis ante dilectum meum conspectum, ut annuncietis ei, quia amore languet, quia praeter amore eius, per magno uidentem faciem eius desyderio, nimirum uitam huius tedium patior, & animo gemituoso lachrymosis oculis suspiriosas praesentis exilij moras sustineo. ¶ Quid erat uel quid efficiebat haec talis adiuratio? Nunquid ille dilectus nesciret amorem languentis siue languorem amantis, nisi annuncietur ei? Domine (inquit Petrus) tu omnia scis, tu scis, quia amo te. Quando magis o tu dilecta tam prudens tamque fidelis, per te metipsam absque internuncijs dicere poteras dilecto, & frequenter dixisti sine dubio, dilecte mihi nullum tibi est absconditum cor, nullius occultus amor, tu scis quia amore languet? Quorsum ergo tendit uel quid efficiebat haec adiuratio? Eo nimirum, ut percussa percutiat, uulnerata uulneret, mater filias, salubriusque uulnerum suorum aliquod & si non statim omnibus, at saltem iam aliquibus earum experimentum efficiat, ut audientes filiae uel sentientes in matre tantum uitam futuram, quae non uidetur, desyderium, in mente perferant & ipsae talem illum esse dilectum, ut iure propter eum fastidiat quicquid uel quatenus hoc praesens seculum, iamque inter moras praesentis uitae magis ac magis cupiant eum agnoscere, saltem per speculum, saltem in aenigmate. Vnde & protinus dicunt. **Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos?** ¶ Opportuna ualde percunctatio, si respiciamus ad illa tempora, de quibus nunc agimus, quando tu o dilecta propter euangelium dilecti praesens aderas, & in corpore detinebaris, magistra necessaria, testis ualde idonea. ¶ Iam tunc enim audiri incipiebant non solum Iudaei aperta fronte blasphemantes, uerum etiam multi ac diuersi haeretici, sub nomine Christiano Christianam ueritatem corrumpere laborantes, & exinde pululare habebant, eodem quidem malignitatis spiritu, sed diuersis sibiisque contrarijs erroribus, quae plura uiperarum genimina, uelut antiquae hydras capita, quae (ut fertur) sectis prioribus plura renascebantur. ¶ Pulsandum igitur erat ad ostium ueritatis, & consulendum oraculum spiritus sancti, scilicet sacrarium peccatoris tui, ut uiua uoce omnem necessario tenendam demonstrares regulam fidei, cum testimonio scripturarum, quas memoriter tenebas pro-

Gemitus & fletus apostolorum coram Maria

Iohan. 13. Sagittae potentis acutae.

Psalm. 119.

Tulerunt mihi pallium meum Luc. 2.

Filiae Hierusalem secundum fidem, Roma. 1.

Cur adiuras uic filias Hierusalem Maria, Iohan. 21.

1. Cor. 13.

Haeretici ut hydras capias

Dilectus ex dilecto.

phetissa magna, & capax omnium prophetarum siue prophetiarum. Qualis est (aiunt) dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulier, idem filius tuus deus ex patre deo, qualis est o uirgo uirginum o sancta sanctarum: Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos: Neq; em nos, que iam sumus filia Hierusalē, dubium habemus, quin ipse sit dilectus ex dilecto, id est, deus ex deo: sed non nobis solis, quæ nunc sumus in hoc tēpore tuo, uerū etiam & omnibus alijs prouidendū est filiabus Hierusalē, quæ futuræ sunt post nos, ut ex te certo instructæ uel confirmatæ spūs sancti testimonio, sciant cōtemnere hæreticos & solius dilecti sancto flagrare desiderio. **L** dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. **L** apud eius aurum optimum, come eius sicut elate palmarum, nigre quasi coruus. **O**culus eius sicut colūbe super riuulos aquarū, que lacte lore a pigmentarijs. **L** abia eius lilia distillantia myrrham primā. **D**anus illius cornu auree, plene hyacinthis. **V**enter eius eburneus, distinctus saphyris. **L** rura illius colūne marmoree, que fundate sunt super bases aureas. **S**pecies eius ut libani, electus, ut cedri. **B**uttur illius suauissimū, & totus desiderabilis. **T**alis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filie Hierusalē. **I**

Tale tuum nobis carmen diuina prophetes,
Quale sopor fessis in gramine, quale per æstum,
Dulcis aquæ saliente sitim restringere riuo.

Canticum Canticorū

Hoc tuū carmen uere pulcherrimū, & sicut dicitur, ita est Canticū Canticoꝝ. Nihil amici libentius audierint, nihil adolescentulæ, delectabilis acceperint, quæ cūq; habet aures audiendi sensumq; promptū, quo legitimū carmen discernere possint. Dixisti qualis dilectus sit, & miras qualitates eius, breuiter quidē, sed delectabiliter exposuisti, sicut habet seipsa ueritas rei, sicut oēs consonanter p̄dicant scripturæ ueritatis. **L** dilectus meus candidus, & rubicundus. **I** Vnde candidus, & unde rubicundus? Nimis candidus sanctitate, rubicundus passione. Dicit aliq; Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? Hoc em admirans spūs sanctus in Dauid, cū dixisset: Beatus uir q nō abiit in cōsilio impioꝝ, & in uia p̄cōꝝ nō stetit, & in cathedra pestilentie nō sedit &c. qbus utiq; uerbis designauit, eū fore candidū, scilicet immunē ab omni nigredine eius in q oēs peccauerūt: erant em in lumbis eius, qñ abiit in cōsilio impioꝝ, & stetit in uia peccatoꝝ, & sedit in cathedra pestilentie, cogitando malū, & transgrediendo mandatū, & defendēdo siue in posteros suos transfundendo hæreditariū peccatū suū, subiūxit atq; ait: Quare fremuerūt gentes, & populi meditati sunt inania: Astiterūt reges terræ, & principes cōuenerunt in unū, aduersus dñm & ad uersus Christū eius? Et est sensus: Cū ita fuerit candidus & oino immaculatus: quare ita cōuenerunt & suo illū sanguine rubicundū fecerūt? Et in Esaia: Quare ergo rubrū est indumentū tuū, & uestimentū tuū sicut calcantiū in torculari? Præ miserat em, ego q loquor iustitiā, & propugnator sum ad saluandū, qd est uere esse candidū, uere immaculatū. **S**tationē q; & qd hic dicitur electus ex milibus: ibidē subiūgitur, torcular calcant solus. **I**gitur qris mus & nos, siue adolescentulæ, q nondū ad plenū didicerūt, sed adhuc discūt tantū sacramētū: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? & respondent nobis amici ueteres ac noui: Quia uulneratus est propter iniquitates n̄ras, attrit⁹ est propter scelera n̄ra, & proprio filio suo nō peccit deus: sed pro nobis oibus tradidit illū, & ipse dilecti dilectus propter p̄cā (inqt) populi mei percussit eū. **Q**uibus aut ex milibus est dilectus, nisi ex sanctis oibus? Et in q electus, nisi in eo, ut illud faceret solus, ad qd faciendum nullus illoꝝ fuit idoneus? Hinc em apud Esaia cū de uniuersitate sanctoꝝ, q una ciuitas est, quæq; in Adā cecidit, p̄missum fuisse: Eleuare eleuare cōsurge Hierlm, q bibisti de manu dñi calicē iræ eius, & usq; ad fundū calicē soporis bibisti: protinus infirmitas cunctoꝝ miliū quanta fuerit, his uerbis q subiuncta sunt, demonstratur. Nō est q sustinet ea ex oibus filijs quos genuit, & nō est q apprehēdat manū eius ex oibus filijs q̄s enutriuit. **A**mplius autē idē p̄p̄m cōuersus dicit: Filij tui proiecti sunt, dormierūt in capite oim uiag, sicut bestia illaqueata, pleni indignatione dñi, & increpatione dei tui. Vere magna infirmitas cū cōꝝ miliū. Non solū nō potuerūt sustinere Hierlm, siue apphēdere manū eius: uerū etiā, ipi proiecti fuerūt & dor-

Candidus sanctitate, rubicundus passione. Psal. j.

Roma. 7

Psal. 2

Esa. 63.

Rubicundus propter p̄cā n̄ra

Esa. 53

Roma. 8

Esa. 53

Electus ex milibus

Esa. 51

Oēs filij ante Ch̄m. proiecti erant et infirmi.

& dormiet i capite oim uiaz, sicut bestia illaqueata, uidelicet pctō illaqueati, pctō origina
li, & ob hoc pleni indignatōe dñi, pleni icrepatiōe dei. i. & scdm animā mortui, & scdm cor
pus mortales effecti, nisi q; in isto electo spes oibus illis una residua fuit, quē admodū sequēs
sra cōtinuo repromisit. Hęc dicit dñator tuus dñs, & de tuus, q; pro pplo suo pugnavit. Ec
ce tuli de manu tua calicē soporis, fundū calicis indignatiōis meę. Nō adijcies, ut bibas illū
ultra, & pōnā illū in manu eoz; q; te humiliauerūt. Hoc ē opus electi, potuisse facere & se
cisse, qd; nullus alius fecit aut facere potuit, qd; est abstulisse de manu gr̄is hūani, scilicet om
niū q; ad uitā erāt pordinati, q; oēs dicūtur & sunt una Hierlm, calicē irę & fundū calicis, id
est, s̄niam utriusq; mortis aię & corpis. Vnde hoc illi, ut talis uel tātus deberet eē elect⁹. In
q; discernit. Quo differt à cūctis. Caput eius aur̄ optimū. Hoc est eius propriū, &
hinc est illud, qd; ueraciter eē dicit, speciosus forma p̄ filiis hoim; q; caput ei⁹ aur̄ est opti
mū. i. principalis ei⁹ natura uera diuinitas ē, ipse est em̄ deus, dei uerbū, qd; erat in principio
apud deū. Nā deus erat uerbū. Ex duabus unus idēq; subsistit naturis, diuina scilicet & hu
mana, & ob hoc diuina ei⁹ natura recte dicit caput, q; principiū est, quē admodū quodā lo
co dicit. Ego principiū q; & loquor uobis. Quid tā p̄ciosum ut hoc uerbū. Quid tā pulchrū,
ut hoc caput aureū. Quid tā p̄ciosum ut hoc uerbū. Ego dilecta pondus auri huius ineffa
biliter in memetipsa pensū, qñ de cęlo in uterū meū deicēdit. Sed habet quandā de semet
ipso mirabilē atq; inestimabilē efficacitā, q; mortalis cōditionis uterū fragilitēq; hunc sexū ita
dulciter solidare nouit ac potuit, ut nō solū non frangeret, uerū etiā delectaret pondere eius
paruitas uteri mei, cū sit ipse quē tremūt angeli, quē totus nō capit orbis, sub q; curuant (ait
scriptura) q; portāt orbē. Efficacia hęc gr̄a eius est: sine q; nullal sub eo creatura sustinere p̄t.
Hoc habet p̄ cūctis milib⁹ scilicet tale, tātq; ponderis caput, & hinc ē dilectus ex milibus.
L. Come eius, sicut elate palmarū, nigre quasi coruus. Come hui⁹ capitis sunt oēs scri
pturę ueritatis. Sicut em̄ comę de capite prodeūt, & capitis quoddā sunt ornāmētū: ita oēs
scripturę diuinitus inspiratę, de plenitudine hui⁹ uerbi siue electi acceptę sunt, & oēs huic
electo phibent testimoniū. Ista comę sicut elatę palmarū. i. sicut folia palmarū, q; uideli
cet folia circo dicūtur elatę, qd; eleuētur sursum, q; nō pendēt deorsum, sicut alię arborū
Est aut palma arbor, insigne uictorię ramis obpanis in modū palme hois, procero ac deco
ro uirgulto, diuturnisq; uestita frondib⁹, & folia sua sine ulla successione cōseruās. Vere
ergo comę ei⁹ uidelicet, electi siue aurei capitis dilecti sicut elatę palmarū, q; uidelicet scri
pturę ueritatis, quarū utiq; principiū est caput illud, scilicet deus uerbū: nō sicut scripturę
hoim, terrā aspiciūt, sed sursum tendūt, & q; sursum sunt q; runt: siquidē nō occidētē literam
sed uiuificantē sequaris sp̄m, & ualde diuturnę sunt, sicut imō plus q; elatę siue folia palma
rū: Quia cęlū (ingr) & terra transibūt, uerba autē mea nō transibūt, & iota unū aut un⁹ apex
nō p̄teribit à lege donec oīa fiāt. Sūt aut nigre q; si coruus, q; (sicut alibi dictū est) tenebro
sa aqua in nubibus aëris. i. occulta scia in pphetis atq; legalibus scripturis, ita ueraciter di
cas, nigredo magna in comis capitis dilecti, ut sensus siue intellectus idē sit. Sed uide qd; se
quitur. Oculi eius, sicut colūbe super riuulos aquarū, que lacte lote sunt, & residēt
iuxta fluentia plenissima. Oculi eius septē sunt spūs eius: septē dona siue septē gr̄e sunt
unius eiusdēq; spūs eius. Cōfer opposita hęc: comę eius nigre q; si coruus, & oculi eius sicut
colūbe q; lacte sunt lotę, & uide qd; cōfiscitur. Istud nimirū, q; scripturę sctę, sunt qd; san
ctū & uiuificantē nō habētibus sp̄m nigre q; si coru⁹, q; obscure eis & truces uident: sed ha
bētibus grām spūalē, q; p oculos intelligit, cādide, imō & lucidę sunt, sicut oculi colūbe mā
fuerē colūbe lactę. Exēpli gr̄a. Scriptū est, qm̄ Abrahā duos filios habuit unū de ancilla,
& unū de libera. Et lex dicit. Anima p̄ aiā, oculū p oculo, dētē p dētē, &c. In pphetis autē
uade (ingr dñs) sume tibi uxore fornicatiōis & fac filios fornicatiōnū, &c. In ijs nāq; & cete
ris hmoi, comę iā dictę nigre sunt, nō q; modocūq; sed sicut coru⁹: q; nō solū obscura sunt
hec, uerū etiā nociua uident scdm literalē sensū. Adhibitis autē oculis iā dictis, oculis spū
alib⁹, apparet q; lucida sunt, colūbina sunt, honesta & sctā sunt, uidelicet scdm sensum my
sticū, & q; tū distat inter nigredinē coruorū nitoremq; colūbarū lactearū, tantū, imō & am
plius, distat inter occidentē literam & uiuificantē spiritū. Igitur oculi eius, id est, gr̄e sancti
spūs in eo manētis sicut colūbe q; lacte sunt lotę: columbę ualde candidę, q; residēt sup

Psal. 44.
Caput ei⁹ aur̄
rū opri. scilicet
cet diuinitas.

Iohan. 8

Iob. 9

Comę eius,
scripturę uer
tatis.

Sicut elatę
palmarum

2. Cor. 3.

Lucę. 21
Matt. 5.

Psal. 17.

Gene. 24
Deut. 19
Osce. 1.

Scdm spiritū
lucet colū
bę lactę.

riuos aquarū & iuxta fluēta plenissima, id est, omnino intendunt scripturis prophetarū & omnes inspiciunt scripturas sanctas, sacramentorū cœlestiū plenissimas, iuxta illud Psal. mista: Sed in lege domini uoluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. ¶ Quid em̄ fecit aut docuit absq; auctoritate scripturarū? Primum ubi egressus est à deserto, post ieiunium atq; tentationē, traditū sibi librū Esaiæ prophetæ reuoluens, & inueniens locum ubi scriptum erat: spūs domini super me propter quod unxit me, &c. Hodie (inquit) impleta est hæc scriptura in animabus uestris. Ita incipiens, cuncta sine dubio cū auctoritate scripturarū & dixit & fecit, semp̄ intendens scripturis. Et ut aliquid pro exēplo dictū sit, nū quid in ipso initio suæ p̄dicationis sine inspectione scripturarū, absq; meditatione legis dñi in montē ascendit, sicut narrat euangeliū, quia uidēs turbas plurimas ascendit in montē, & cū sedisset, accesserūt ad eū discipuli eius, & aperiens os suū, docebat eos, uidelicet hoc p̄cipue, q; non uenisset legē soluere, sed adimplere. Non utiq; sed hoc inspiciebat, hoc meditabatur, unū & alterū, uidelicet & qd̄ olim fecerat, & qd̄ postmodū erat facturū: q̄a nimirū & olim in monte legē dederat eandē, & postmodū ascēsurus erat in montē, i. in ipsam cœlesti altitudinē, & apto ore suo, apto nihilominus sensu discipulorū suorū, ut intelligerent scripturas, docere habebat eos oēm ueritatē. Recte igitur sicut colūbæ, nō qualiscūq; sed colūbæ residētes sup̄ riuolos aquarū, & iuxta fluēta plenissima, ita oculi eius, uidelicet dilecti sunt: quia sensus siue cogitationes eius nusq; à sanctarū inspectione scripturarū se se aliquando auerterūt. **L. Bene illius sicut areole aromatiū, consistēte a pigmentarijs.** Genæ sunt inferiores oculorū partes, unde barbæ inchoant. Nā barba græce dicitur γένος. Quid ergo p̄ genas dilecti, nisi exterior eius habitus intelligitur? Genæ nāq; hoīs enunciant de illo unde & dicitur uultus idē locus, eo q; p̄ eū animi uolūtas ostenditur. Ergo genæ eius (inquit) sicut areolæ aromatiū: q̄a nimirū latentū in eo indices sunt gratiarū uirtutūq; omniū, quæ ita intuentibus gratae sunt, habētibus dūtaxat simplicē oculū atq; beniuolū, sicut areolæ aromatiū, consistēte a pigmentarijs, id est, nō casu cōplantatæ, sed bene dispositæ cura diligenti delictabiles sunt, & aspicientiū lætificant uisum pariter & olfactū. **L. Labia eius lilia distillantia myrram primam.** Euangeliū p̄dicatio munda est, & omnis doctrina dilecti sancta & uera est, quod & ipsi aduersarij confessi sunt, quibus non simpliciter dicētes: Magister scimus quia uerax es, & uiam dei in ueritate doces. ¶ Fuit aut̄ initium p̄dicationis eius p̄nitentiæ, p̄currente in hoc ip̄m Iohanne, sicut ipsa manifeste scriptura euangelica demonstrat. In diebus aut̄ illis (inquit) uenit Iohannes Baptista, p̄dicans in deserto Iudææ & dicēs: P̄nitentiā agite, appropinquabit em̄ regnū cœlorū. Itē. Cū audisset Iesus q; Iohannes traditus esset, secessit in Galiliā, & exinde cœpit p̄dicare & dicere. P̄nitentiā agite, appropinquabit em̄ regnū cœlorū. Sed & alias ubicunq; occasio se præbuit, illā ostendit fuisse ad uentus sui causam, uocare scilicet peccatores ad p̄nitentiā, & hæc est amicos quoq; eius doctrina circa omnes hoīs, ut mortificēt mēbra sua sup̄ terrā. Ergo ueraciter labia eius lilia distillantia myrrhā primā, quia docet munditiā, uocat ad p̄nitentiā. Non qualemcūq; myrrhā, sed myrrhā (inquit) primā, id est, uerā & optimā, scilicet nequaquā cupiditate uanæ gloriæ adulteratam. Cū (inquit) ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Tu aut̄ cū ieiunas, unge caput tuum & faciem tuā laua, ne uidearis hominibus ieiunans, sed patri tuo, q; est in absconso, & pater tuus qui uidet in absconso, reddet tibi. **L. Manus eius tornatiles aureæ, plene hyacinthis.** In quo manus eius tornatiles & aureæ? Nimirum in faciendo miracula, ut constanter dicere posset. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si non uultis mihi credere, operibus credite, uidelicet quæ feci in uobis, qualia uel quomodo nemo alius fecit. Nemo quippe alius manus in faciendis signis uel prodigijs ita tornatiles & ita aureas habuit, id est, nemo ita uelox & potens exitit in huiusmodi, ex oībus, quicunq; mira in hoc mūdo sunt operati. Qui torno operatur, facilius, citius, atq; perfectius operatur. ¶ Sic iste dilectus nimirū longe facilius, multo citius, ualde p̄fectius, mira quæ uoluit operatus est, q̄ aliquis ex cūctis operarijs uirtutū quicūq; à seculo fuerūt. Illi nāq; multo sudore, multis orationū atq; ieiuniorum impendijs, multo clamore cordis & oris, aliunde, scilicet ex deo, acquirere siue obtinere meruerūt cuiuslibet quæ utiq; in semetipsis uel ex semetipsis nō habebant) uirtutis effectum: hic autem solo natu, sola uoluntate

Psal. j.

Luce. 4.
Esaiæ. 6j

Sermo Christi
in monte.
Math. 6

Exodi. 20.
Luce. 24.
Iohan. j6

Genæ, exterior
or cōuersatio

Labia eiꝰ do
ctina mund
da & uera.
Math. 22.

Mat. 3.

Mat. 4

Luce. 8.
Coloss. 3.

Mat. 6

Manus torna
tiles i miracul
Iohā. j6

Nemo citius
aut uelocius
mira opatus
est q̄ Christus.

insolentate, solo imperio, interdum & taciturnus quod uoluit operatus est. Exempli gratia, Cum dixisset in nuptijs, implete hydrias aqua, non solū non clamauit aut orauit, sed nec uoce sua siue labioꝝ motu iussit saltē aut dixit, conuertantur uel conuertimini aquæ in uinū sed de hoc omnino tacitus, haurite nunc (inquit) & ferte architricino, sciens & certus, quod satis sensisset natura taciturni conditoris sui nutum. Nec mirum, Ipse enim erat & est antiquus tornator, qui tornauit cælum & terram, & sphaerica solis & lunæ cunctarumq; corpora stellæꝝ torno suo, id est, imperio uelocissimo. ¶ Vnde manus eius adeo tornatiles? Nimirum ex eo quod sunt aureæ. Quid est aureæ, nisi diuinæ? Substantia namq; uerbi incarnati uerum aurum est, uera diuinitas est; & unde, quod ita uelociter currunt manus eius, quia quibus uis infirmitate carnis obtectæ fuerint, nihilominus tamen tornatiles, ut erant, perseverauerunt, & in nullo infirmatæ siue tardiores effectæ sunt. ¶ Adde & hanc sapientiæ laudem, tanto præconio fortitudinis siue uelocitatis, quia plenæ hyacinthis, lapidibus utiq; preciosis. Quinam sunt illi hyacinthis? Nimirum cœlestes causæ mirabilium ipsorū quæ fecit, quas intendit, quas internis præ oculis habuit sensus interni, sensus pulcherrimi, quos tu, dum cum exteriori opere coniungis, dum clare intelligis, dum oportune eloqueris, nimirum hyacinthos pulcherrimos auro optimo superadditos ostendis. Exempli gratia. Vt illuminaret eum à natiuitate expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit super oculos eius & dixit ei. Vade, & laua in natatoria syloe, &c. In hoc nimirum manus eius tornatiles & aureæ claruerunt, quia & uelociter operatus est, & sicut deus in potestate opus fecit diuinū. Adde nunc causas quare taliter operatus sit, cū dicere posset, sicut alij dixit, Respice, fides tua te saluum fecit, & ecce manus eadem plenæ hyacinthis. Quæ nam illæ causæ sunt? Illæ profecto, quas usq; in hanc diem sancta ecclesia diligenter obseruat in cathecuminis suis, prius liniendo oculos eorum fide uel doctrina incarnationis eiusdem dilecti filij dei; in qua uidelicet incarnatione, quasi sputum oris dei, pulueri terræ sese indidit & unus idē; quod deus & homo ad illuminandum genus humanum processit de utero uirginis, & deinde mitrēdo eos in fontem baptismi, quo per spiritum sanctū totus homo illuminatur & uiuit. Uenter eius eburneus, distinctus saphyris. Qualis uenter, quod pulcher, & quod decorus; ueruntamen & caput pulchrius & pulchriores manus. ¶ Nam caput aurum optimū, & aureæ sunt manus, uenter autem eburneus. Pulchrum quidem & preciosum est ebur, sed aurum longe pulchrius, longe preciosius. Sic nimirum humana dilecti huius natura siue substantia, passibilis quondam & tenera, pulchra quidem & preciosa, sed diuina longe pulchrior, longe præciosior, in una eademq; dilecti persona, nunquam passibilis, semper immortalis, ut erat ante omnia secula. Vere pulcher & decorus uenter eburneus, quia siue cut ebur magni corporis, scilicet elephantis, tota pulchritudo, totumq; præcium est: sic iste uenter, uidelicet humanitas siue caro, quam ex genere humano assumpsit, totius mundi maximèq; generis Abrahæ, de cuius semine nasci uoluit decus & gloria est. ¶ Pulchrius nimirum atq; præciosius est ebur carne uel corpore reliquo, de quo sumptum est: & nihilominus caro dilecti huius pulchrior, mundior & incomparabiliter sanctior est omni massa, cuius ex semine sumpta est. Nam uniuersitatis hominum ista conditio est, ut nullus sit qui non ueraciter dicat: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: Præter hunc unum & unicum, singularem & solum, quem siue nulla iniquitate, absque ullis peccatis concepi ego mater sua, nunc incorrupta, mater in conceptu intacta, in partu & post partum illæsa & integra. Ita uenter eius eburneus, id est, homo ipse est castissimus, ab omni uicio frigidus, contra omnia quæ sunt carnis & sanguinis ualde solidus, impassibilis & mundus, sanctus, innocens & impollutus, & omnino à peccatoribus segregatus. ¶ Huiusmodi uenter, & si non est aurum siue aureus, ut caput est aurum, & ut sunt aureæ manus: attamen distinctus est saphyris, id est, humanitas eius, & si non est id ipsum quod diuinitas eius, atramen splenduit rebus diuinis, glorificata ē omnimodis priuilegijs diuinitatis ab ipso initio, quo cū uagiret in cunis, famulāte cœlo, & iudice stella, adoratus est à Magis, usq; ad cōsummationē, id est, usq; ad mortē, mortē autē crucis: ubi dū cōpungeret hic uenter clauis & lancea militis, cœlū obscuratū ē, & tenebræ factæ sunt, & uelum templi scissum est, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monu-

Iohan. 2.

Manus aureæ a diuinitate

Plenæ hyacinthis, rōnibus sc̄ celestibus.

Iohan. 9.

Luce. 10.

Caro Ch̄i reliquis longe mundior.

Psal. 50.

Venter saphyris distinctus

Matth. 2.

Phil. 2.

Iohan. 19.

Matth. 27.

menta

Exodi. 24. menta aperta sunt, & cætera deinde facta sunt, quæ tu considerans recte dicas, quia sub pedibus eius quasi opus lapidis saphyri, & quasi cœlû cû serenû est. **L** Crura illius, colûne marmoreæ, quæ fundate sunt super bases aureas. **I** Crura illius uirgines sunt illius, scilicet misericordia, & iudiciû, siue misericordia & ueritas, sicut ait Psalmista: **V**niuersa uirgines dñi misericordia & ueritas. **N**â ueritas ipsa est iudiciû uerû. Crura ista, uirgines, columnæ marmoreæ, id est, rectissimæ sunt atq; firmissimæ, nec est q; possit eas infirmare, aut iustereprehendere. **N**â iudicia dñi uera, iustificata in semetipsa. **E**xpli gfa. **L**oco uel tpe supra dicto, cû penderet dilectus iste crucifixus, latronû duos, medius, alterq; ex eis pœnitentem misericorditer suscepit, secûq; in paradysum assumpsit; alterq; blasphemantem iusto iudicio reprobauit: Cû similiter populum quondam non suû populum gentilem, credentem atque cõsententem assumpsit; & populû quondam suû, populû Iudaicû, nõ credentem, imò contradicentem atq; blasphemantem dereliquit, quis iuste reprehendere, quis immutare possit? **N**emo utiq; quia rectæ sunt istæ uirgines eius uniuersæ. **E**rgo crura illius columnæ sunt marmoreæ, **Q**uid eo quoq; uerius, q; ait, quæ fundatæ sunt super bases aureas? **B**ases namq; aureæ consilia sunt sapietie diuinæ. **D**eniq; super huiusmodi bases ita fundatæ sunt illæ mirabiles columnæ, ut in iudicando siue misericordiâ faciendo dilectus iste nihil possit à semetipso facere. **F**lere potuit sup ciuitatē Hierusalē, subuersionē & damnationē suæ genis prauidens & tamen animû suû inducere non potuit, ut auerteret ab eis iram imminetent. **S**tabant ergo in inflexibilia crura eius tanq; columnæ marmoreæ super bases aureas, id est, non qualis esset humanitatis suæ uoluntas, sed diuinæ iustitiæ rationes attendebat. **S**pecies eius ut libani, electus ut cedri. **S**pecies eius: pulchritudo eius talis est ut libani. **C**uius libani? **I**llius nimirum, cui per prophetam Zachariam spiritus sanctus: spiritus propheticus dixit. **A**peri libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuas. **I**ste libanus fuit templum domini, templum quod Salomon domino ædificauit, cuius trabes & tabulata fere omnia fecit de lignis libani, lignis cedrinis auroq; uestiuit. **I**n quo species dilecti similis specie talis libani? **P**rimum in eo quod sicut libanus ille, templum illud, caput & decus extitit, sanctumq; sanctorû Hierusalē illi terrenæ ciuitati: sic iste dilectus & caput & decus & sanctus sanctorû est supernæ Hierl'm ciuitati cœlesti, ciuitati dei uiuentis, secûdû mysteria tēpli huius non manufacti, cūcta facta sunt ædificia tēpli illius manufacti, sicut & tabernaculû qd Moyse in heremo iubente dño perfecit. **S**icut em̄ de tabernaculo faciēdo dixit dñs Moyse: **I**ncipice & fac secundû exemplar, qd tibi in monte monstraui: ita & **D**auid spm̄ sanctû, spiritû propheticum habenti, non dubiû quin demonstratû fuerit cœlitus exēplar cœlestis ædificiû, ut describeret qualiter deberet fieri, sicut scriptura libri Paralypomenon dicit. **D**edit aut̄ **D**auid Salomoni filio descriptionē porticus & tēpli, et cellariorû, et coenaculi, et cubiculorum in adytis, et domus propitiationis, nec non et omniû quæ cogitauerat atriorum, et cætera usq; ad id: **O**mnia (inquit **D**auid) uenerunt scripta manu dñi ad me, ut intelligerem uniuersa opa exēplaris. **P**rofecto propheta cû esset **D**auid, q; et dicebat: **S**up senes et sup oēs docentes me intellexi, nõ dubiû quin et ipse oculis eisdē, q; **M**oyse uiderat exēplar tabernaculi faciendi, uiderit exēplar, iuxta qd descriptiones templi faciendi dedit filio suo **S**alomoni: **E**xemplar (inquã) cœlestē, scilicet magnû sacramentû templi nō manufacti, p̄ spiritum sanctû de utero uirginis construendi, id est, corporis sancti, sicut et ipse dilectus testatur, dicēdo **I**udæis: **S**oluite templû hoc, et post tridû excitabo illud. **H**oc aut̄ (inquit **E**uāgelista) dicebat de tēplo corporis sui. **I**gitur spēs eius ut libani, id est, decus ipse est suæ sempiternæ ciuitatis, et sanctû sanctorû illi Hierl'm cœlesti, sicut p̄figuratû est in illo tēplo manufacto, in illa Hierl'm terrena cõstructio de lignis iputribilibus atq; auro tectis. **N**õ solû aut̄, sed et in hoc spēs eius ut libani, et ipse electus ut cedri: quia sicut libanus mons phoenicis q; ex uno latere terminus est terræ **I**udææ, maximis abudat cedris in semetipso radicatis et in altû subrectis: **S**ic iste mons dei, mons pinguis, uere candidus et mundus scdm̄ hoc ipsum nomen, qd est libanus, magnos et ualde nominatos et ipsos patres suos scdm̄ fidē de semetipso radicatos protulit, quemadmodû de **D**auid, utiq; patre suæ carnis, ipse dicit: **E**go leuis mihi angelû meû testificari uobis hæc in ecclesiis, ego sum radix et gen̄ **D**auid. **I**gitur q; nõ species eius ut libani, et electus est ut cedri, scilicet sancti uel patres antiqui, assimilatus est illis

Exodi. 24.

Psal. 24.

Psal. 78.

Luc. 23.

Bases aureæ,
cõsilia diuina
& imobilia.
Iohan. 5.
Luc. 19.

Zacha. 11.

3. Reg. 7.

Spēs eius ut
libani.

Exo. 25.

1. Para. 28

Psal. 118.

Iohan. 2.

Electus ut
cedri.

Psal. 67

Apoc. 22

CAP. VI.

Hoc autem nunc agitur, ut uester quoque dilectus sit, & ut sciatis uel cognoscatis iam ex parte, quae uere diligendus & totus desiderabilis sit, quia dixistis, qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos. **L. Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum? Quo declinavit dilectus tuus & querimus cum tecum? Dilectus meus descendit in ortum suum ad areolam aromatis, ut pascatur in ortis & lilia colligat.** Ergo o dilecta & dilectissima, non quasi ignorans, quo abisset dilectus tuus dixisti filiabus Hierusalem, adiuro uos, si inueneritis dilectum meum, nam ipse potius ex te descendum existimauerit, & tu doces eas, ubi nam inuenire deberent illum. Quare autem non dixisti, dilectus meus ascendit in caelum: sed dixisti, dilectus meus ascendit in ortum suum. Videlicet quia non adhuc infidelibus, sed iam fidelibus loqueris. s. filiabus Hierusalem, quippe quae nec ueraciter dici possent filiae Hierusalem, si non haberent fidem: nisi dilectum surrexisse atque in caelum iam ascendisse credidissent. Hoc autem scire illas oportebat ad perfectionem fidei, quod licet ascendisset in caelum, & sederet ad dexteram patris: nihilominus tamen hic remansisset, praesentia maiestatis, praesentia uel gratia siue operatione diuinitatis inuisibilis, quemadmodum dicit: Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. **L. g. tur dilectus meus descendit in ortum suum ad areolam aromatis, ut pascatur in ortis, & lilia colligat, id est, hic perseverat nobiscum, quo semel descendit, ut faceret uoluntatem patris sui, quod est pasci in hortis, quemadmodum dicit: meus cibus est, ut faciam uoluntatem patris mei, & ut electos suos congregaret ad se, quod est lilia colligere, quemadmodum quidam de principibus amicorum dicit de hoc ipso dilecto, quia moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios dei, qui erant dispersi, congregarent in unum.** Cum haec ita sint, non ita uobis dilectum arbitramini filiae Hierusalem, adiuro uos, si inueneritis dilectum meum, ut annuncietis ei, quia amore langueo, tanquam hinc abierit, & hic nullo modo inueniri possit, quia deus et dominus est, qui ubique est, et omnia implet, quemadmodum sapiens cognitor eius dicit: Ergo ne putandum est, quod deus habitet super terram? Si enim caelum, et caeli caelorum capere te non possunt, quantum magis domus haec quam edificauimus. Quis secundum uisibilem praesentiam hic non sit, quae uis humanam formam in caelum leuauerit, eamque nubes susceperit ab oculis nostris: tamen hic intra uos est, et uos illi estis areola aromatis, et ipse pascitur in uobis, et uos estis lilia quae colligit.

Dilectus meus ascendit in ortum suum

Mat. ultimo.

Iohan. 4

Iohan. 11
Christus, ut deus, ubique est

3. Reg. 8.

Actu. j.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM
DE INCARNATIONE DOMINI
COMMENTARIORVM
LIBER SEXTVS.

Digna laudari a dilecto Maria.

Cant. 4.

NTEQVAM FIERENT EMISSIO-
nes tuae paradyfus malorum puniceorum cum pomorum
fructibus laudabilis eras et pulcherrima mulierum, et dile-
cti tui uoce laudabaris, dicentis: Quam pulchra es amica
mea, quam pulchra es, oculi tui columbarum, absque eo quod in
secus latet et caetera. Quantum magis postquam ad uocem eius
pulsantis, et propter manum eius te tangentis, surrexisti ut
aperires ei, et aperuisti pessulum ostij tui, factusque est ille
emissionum tuarum paradyfus, uerbis atque exemplis tuis
complantatur, laudari debuisti ampliori laude pulchritudi-
dinis, quam esses pulchra non solum tibi, sed pulchritudinis
tuae facti essent participes plurimi. Repetit iterum dile-
ctus canticum laudationis, et modulos multiplicat pulcherrimae cantionis in memoriam
tui, talibus uerbis te praemittente. **L. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pasci-
tur in**

ctus canticum laudationis, et modulos multiplicat pulcherrimae cantionis in memoriam
tui, talibus uerbis te praemittente. **L. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pasci-**